

а для практичної діяльності фахівців у галузі права таким стимулом мають стати нові розробки теоретиків права.

Список використаних джерел:

1. Козюрба М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні / М. Козюрба // Право України. – 2010. – № 4. – С. 10-21.
2. Никитин А.В. Правовые символы: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / А.В. Никитин. – Нижний Новгород, 1999. – 36 с.
3. Честное Л. И. Типы правопонимания // Проблемы теории права и государства / Под ред. В. П. Сальникова. – СПб., 1999. – С. 63–64.
4. Оль П. А. Правопонимание. От плюрализма к двуединству. – СПб., 2005. – С. 52 – 64.

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Дудченко В.В.

Наконечна Анна Михайлівна

*аспірант кафедри теорії та філософії права
юридичного факультету*

Львівського національного університету імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЗАЄМОВПЛИВИ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ, ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ПОЗИТИВНОГО ПРАВА

З другої половини ХХ століття проблема взаємовпливів потреб, прав людини та позитивного права отримала активне осмислення, зокрема у філософській, психологічній і юридичній науковій літературі.

У вітчизняній правничій науці П.Рабінович першим ввів у науковий обіг терміно-поняття «потребовий підхід», поступово конкретизуючи і застосовуючи його до виявлення сутності праворозуміння [1, с. 8-13].

Потребовий підхід постулює ідею про те, що сутність соціальних явищ становлять ті корисні їх сторони, які можуть бути використані людиною та суспільством для задоволення їхніх потреб. Відтак, саме праворозуміння нині визначається автором як відображення у людській свідомості тих властивостей «правоявищ», які є корисними для задоволення потреб людини чи суспільства.

Виходячи з такого підходу, П. Рабінович запропонував дефініцію поняття прав людини як певних можливостей людини, котрі необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку суспільства і забезпечені обов'язками інших суб'єктів [2, с. 18].

У наведеному визначенні відображається, зокрема, ідея про те, що необхідність безпечного, стабільного, прогнозованого існування людини, забезпечення її зростаючих потреб зумовлюють створення нових форм захисту суспільних відносин, які сприймалися людьми як корисні, бажані, справедливі та правові [3, с. 104]. А право є заснованим на свободі волевиявлення індивіда способом його нормативного існування в соціумі, який має за мету забезпечення особистих і суспільних потреб [4, с. 747; 5, с. 8].

На думку М. Барінова, категорія потреб повинна розглядатися на рівні загальної теорії права в якості одного з елементів механізму дії правових норм [6, с. 98]. Вказане корелює з розумінням політико-правової природи потреб й інтересів як явищ, що забезпечують оптимальний баланс у відносинах між особистістю і публічною владою, яка здійснює правотворчу діяльність [7, с. 13-14].

Канадсько-американський економіст Дж. Гелбрейт [9, с. 18, 41] довів, що розвиток суспільства призводить до деперсоналізації потреб. Згідно з його теорією взаємодія позитивного права та потреб полягає в розширеному державному впливі на суспільні процеси для досягнення безкризового і стабільного розвитку виробництва, тобто для задоволення виробничих потреб за посередництва норм позитивного права.

Проте за такого посередництва певні людські потреби не лише задовольняються, але й формуються. На відміну від тваринної нужди вони не запрограмовані в генетичному коді, а залежать від суспільного середовища, відносини в якому регулюються правом [8, с. 13].

Норвезький соціолог Й. Галтунг охарактеризував загальний зв'язок між правами людини та людськими потребами. Він дійшов висновку, що існують потреби, які мають права-відповідники, а також ті, які не мають таких відповідників. Крім того, можливо, щоби одна потреба була задоволена (повністю або частково) через імплементацію кількох прав, а одне право може бути інструментом для імплементації декількох потреб [10, р. 70].

Таким чином, теорії потреб та їх взаємозв'язку з позитивним правом і правами людини другої половини ХХ століття та сьогодення зводяться до того, що потреби пов'язують людей із світом суспільних відносин, поза якими ці потреби не можуть бути задоволені, і значна частина таких відносин врегульовується позитивним правом, що слугує засобом задоволення людських потреб.

Окрім того, що право є інструментом задоволення потреб людини, воно забезпечує та сприяє їх формуванню і розвитку. Проте не слід забувати, що право «регламентує» не усі потреби, а лише ті, які, власне, втілюються у правах людини. Останні є можливостями, необхідними людям, щоб діяти певним чином або утриматися від дій у суспільстві задля задоволення їхніх

потреб. Тобто, права людини опосередковують задоволення потреби їх носія відповідно до рівня розвитку, насамперед, того суспільства, в якому ці потреби сформувався, і в якому людина має намір їх задовольнити.

Список використаних джерел:

1. Рабинович П. М. Социалистическое право как ценность. Львов: Выща шк.; Изд-во при Львов. ун-те, 1985. 168 с.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посіб. Вид. 10-е, доп. Львів: Край, 2008. 224 с.
3. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
4. Гаврилюк Р. А. *Методологическая традиция доктрины естественного права*. Черновцы: Черновицкий нац. ун-т, 2012. 788 с.
5. Романюк Є. О. Основні властивості права в контексті природно-правового та позитивістського праворозуміння: автореф... канд. юрид. наук: 12.00.01. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. 20 с.
6. Баринов Н.А. Имущественные потребности и гражданское право. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1987. 192 с.
7. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986. 224 с.
8. Тараткевич М. В. Человек и его потребности. Мн: Беларусь, 1989. 207 с.
9. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество. М., 1969. 430 с.
10. Galtung J. Human Rights in Another Key. Oxford, 2004. 450 p.

Науковий керівник : д.ю.н., професор Рабінович П.М.